

26. 1. 2007

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Kde jste, čeští federalisté?

Kanclérka v Praze. euroústava opět na stole?

Skóre: 0.55

Název zdroje: Hospodářské noviny

Datum vydání: 26.01.2007

Nadpis: Kde jste, čeští federalisté?

Strana: 9

Rubrika: názory plus

Autor: Jiří Schneider

Oblast: Celostátní deníky

Zpracováno: 26.01.2007 04:34

Identifikace: DCHN20070126010047 cz

Klíčová slova: právo (3x), právu, práva, občanská práva, ústavní, ústavy

Kanclérka v Praze. euroústava opět na stole?

Čistě hypoteticky: kdyby padl v lednu 1990, kdy na obou stranách zbořené železné opony panovala euforie a optimismus, návrh na sjednocení Evropy jako federace svobodných států, možná by mu tehdy tleskala i evropská veřejnost.

Politické elity však na tak odvážný krok nebyly připraveny. V roce 1990 bylo na pořadu dne sjednocení Německa. A my jsme je realisticky podpořili s vědomím, že tudy vede cesta zpátky do Evropy i pro nás. Však se také sjednocené Německo ihned poté, co se Evropská společenství vnitřně zkonsolidovala Maastrichtskou smlouvou, stalo motorem rozšíření Evropské unie.

Lepší než Nice

O integraci do širšího evropského celku jsme nepřestali usilovat ani za "maastrichtských" podmínek, poněvadž jsme si dobře uvědomovali, že tím získáme více, než ztratíme. Pro zemi uprostřed Evropy, ekonomicky propojenou s okolím a bezpečnostně závislou na situaci v bezprostředním sousedství, to byla zcela jednoznačná volba.

Jako členové dnes usilujeme o takovou podobu Evropské unie, která bude odpovídat našim zájmům. Prezident Klaus v novoročním projevu zdůraznil, že "k tomu, abychom to mohli co nejvíce ovlivnit, potřebujeme, abychom neztratili svobodu nebýt v unii přehlasováni". Pokud je nám stále užší integrace vnucována úzkou skupinkou "europeistů", jak tvrdí prezident, pak máme o důvod víc, proč usilovat o nové a jasnější vymezení kompetencí.

Německo, dnes v roli předsednické země, chce diskusi o evropské "ústavní" smlouvě oživit. V zájmu České republiky je pokračovat v diskusi o vymezení katalogu kompetencí, které náleží výlučně jednotlivým státům, které jsou jimi sdíleny a které jsou svěřeny společnému celku. Neméně důležitý bude mechanismus, jak takový katalog v budoucnu měnit.

Alternativou by bylo pokračovat podle existujících smluvních ujednání založených na často kritizovaném nočním kompromisu z Nice.

Trvat na právu veta...

Evropská unie kombinuje mezivládní a komunitární způsob rozhodování. Existují dva způsoby - mezistátní a ústavní -, jak vyvážit zájmy celku a jeho součástí.

Podívejme se nejprve na model mezistátní organizace založené na jednomyslném rozhodování, v níž každý člen má právo veta. Čím větší je počet členů, tím obtížněji se dosahuje konsenzu a tím větší vzniká tlak proti využití tohoto práva. Problémem takové organizace je udržet dostatečný zájem všech členů na spolupráci. Ekonomicky řečeno, výnosy ze spolupráce musí u všech členů převyšovat její náklady.

Větší a silnější členové si přirozeně kladou otázku, proč by měli být vázáni souhlasem všech ostatních a zda raději nespolupracovat jen s některými. Příkladem je politika Spojených států po 11. září 2001, když vytvořily "koalici ochotných" a fakticky obešly jednání v rámci NATO.

V Evropské unii takovému pokušení podléhají velké státy nebo skupiny států, které sdílejí společný zájem na postupu v určité oblasti. Myšlenka strukturované spolupráce a užší integrace jakéhosi "pevného jádra", které by se integrovalo rychleji, se prakticky realizovala v eurozóně a v obecné rovině se objevila i v návrhu ústavní smlouvy. Ukazuje se totiž, že v rozšířené EU nejsou všichni ochotni čekat na dosažení konsenzu.

...to znamená drobení EU

V takové situaci můžeme sice uhájit "svobodu nebýt přehlasováni", ale může to znamenat nikoli prosazení našich zájmů, nýbrž zákulisní dohody "bez nás" (i když se lze chlácholit, že ne přímo "o nás").

Kdyby taková rozšířená spolupráce nebyla posvěcena rozhodnutím celku, probíhala by "mimo" unijní mechanismy, a to by byl počátek fragmentace EU. Pokud by se touto cestou dala totožná skupina států ve více sektorech, znamenalo by to vícerychlostní integraci.

Jistě bychom si mohli dovolit v tomto "pevném jádru" nebýt, ale výrazně bychom tak devalvovali naše dosavadní úsilí o plnoprávné členství a rozhodně bychom snížili svůj vliv v EU. Zájem na vytvoření "pevného jádra" bude tím silnější, čím více mezivládních prvků v rozhodování Evropské unie budeme chtít zachovat.

Churchillovská federace

Druhý model, jak řešit rozhodování většího počtu aktérů, je federativní uspořádání, což implikuje evropský stát (nikoliv nezbytně "super"). Kvůli tomu by však jakékoliv uvažování tímto směrem nemuselo být tabu.

Churchillův poválečný projekt "Spojených států evropských" není na pořadu dne - hlavní překážku vidím v tom, že neexistuje evropský politický národ. To by nám nemělo bránit inspirovat se příklady fungujících federací, v nichž jednotlivé subjekty postupují určité pravomoci celku a určují pravidla společného rozhodování.

Smyslem ústavy by bylo stanovit, o kterých záležitostech se vůbec nehlasuje (základní občanská práva, prvky výlučné suverenity členských států), kdy je potřebný jednomyslný souhlas (základní směry zahraniční politiky), kdy rozhoduje kvalifikovaná většina a jaké jsou kompetence společných evropských institucí včetně řešení případných sporů. Takový text by na rozdíl od současného návrhu mohl být poměrně stručný.

Je pro mne záhadou, proč se česká evropská politika soustředí na mezivládní model, na zachování národního veta a existujícího rozsahu unijních kompetencí. Vždyť i u nás v poslední době zaznělo silné volání po společné evropské energetické politice a jednotném vystupování a jednání EU navenek. Právě v případě energetiky mi nepřipadá prozíravé si všeobecně zakazovat předávání dalších kompetencí na úroveň Evropské unie a rozšiřování rozsahu evropské agendy schvalovaného kvalifikovanou většinou, jak to učinil nedávný kongres ODS.

"Nikdy více unie"?

Jistě je třeba oponovat tomu, aby se "stále užší unie" vykládala ideologicky jako "historická nutnost". Paušální heslo "nikde více unie" je však zrovna tak ideologické. Není snad v zájmu České republiky,

aby se EU v závažných otázkách chovala jako jeden subjekt, a nikoli jako skupinka států, předhánějících se o přízeň Ruska či Gazpromu?

Není mi vůbec jasné, proč se u nás nenašlo více zastánců evropského federalismu. Co je špatného na vyzkoušených řešeních? Neslušel by českému konzervatismu alespoň jistý obdiv k dědictví amerických federalistů?

Autor je programovým ředitelem think-tanku Prague Security Studies Institute, na ministerstvu zahraničí řídil odbor analýz a plánování

Zpracovatel: [Anopress IT a.s.](#)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz